

*Піскорська Г.А.**

РОЛЬ ООН У ФОРМУВАННІ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Організація Об'єднаних Націй є важливим міжнародним органом, який визначає політичний вигляд глобального інформаційного суспільства. В рамках ООН формуються базові принципи та цілі міжнародного співробітництва, зокрема в контексті побудови глобального інформаційного суспільства та встановлення політико-правового режиму використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, глобальне інформаційне суспільство, Всесвітній саміт з інформаційного суспільства, світова політика в галузі ІКТ.

Организация Объединенных Наций является важнейшим международным органом, определяющим политическое лицо глобального информационного общества. В рамках ООН формируются базовые принципы и цели международного сотрудничества, в том числе в контексте построения глобального информационного общества и установления политико-правового режима использования информационно - коммуникационных технологий.

Ключевые слова: информационно - коммуникационные технологии, глобальное информационное общество, Всемирный саммит по информационному обществу, международная политика в области ИКТ.

The United Nations Organization is an important international body which determines the political appearance of global information society. Within the UN framework, basic principles and purposes of international cooperation are formed, in particular within the context of global information society and legal-political regime of using information and communication technologies.

Key words: information and communication technologies, global information society, World summit on the problems of information society, world ICT policy.

Значний внесок у процес формування глобального інформаційного суспільства здійснила ООН та її спеціалізовані організації, які входять до її структури. Стрімкий розвиток інформаційної революції, можливості ІКТ щодо трансформації політичного, економічного та культурного життя сучасного суспільства привернули увагу багатьох міжнародних організацій, зокрема ООН, включити тематику, пов'язану з використанням ІКТ, в сферу своїх інтересів. Найбільш вражаючим досягненням інформаційної революції, започаткованої появою персональних комп'ютерів та мереж передачі інформації, стало генерування колосальних обсягів інформації і їхня раціональна організація з метою використання за допомогою новітніх інформаційних технологій (комп'ютер, мультимедіа, супутниковий зв'язок і т.д.), що не має аналогів в історії людства.

* кандидат історичних наук, старший науковий співробітник НДЧ Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Важливу роль в даному контексті мало рішення Сесії високого рівня (5-7 липня 2000 року, Нью-Йорк) Економічної і Соціальної Ради ООН «Розвиток і міжнародне співробітництво в 21-му столітті: роль інформаційних технологій в економіці, заснованій на знаннях». За результатами зустрічі було прийнято Міністерську Декларацію – перший документ такого високого рівня з зазначеної проблеми, яким визнавалася широка згода щодо центральної ролі ІКТ у створенні глобальної інтелектуальної економіки, у сприянні стійкого розвитку і в подоланні бідності в країнах, які розвиваються, і країнах з перехідною економікою. Водночас, Декларація також попереджала і про ризики та виклики, пов'язані з революцією в інформаційних технологіях [1].

Всесвітній саміт з проблем інформаційного суспільства став логічним продовженням зусиль ООН щодо привернення уваги світової спільноти до проблем, пов'язаних з ІКТ. У 2001 році Виконавча Рада Міжнародного Телекомунікаційного Союзу ухвалила рішення провести міжнародну зустріч – WSIS у два етапи: перший етап – з 10 по 12 грудня 2003 року в Женеві, другий – з 16 по 18 листопада 2005 року в Тунісі. Під час проведення першого етапу саміту були розглянуті найважливіші проблеми інформаційного суспільства, а також прийнята Декларація принципів і План дій і Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті». Ці документи містять загальну концепцію інформаційного суспільства та керівні принципи її реалізації. В «Декларації принципів побудови інформаційного суспільства», визначено, що «інформаційне суспільство - це таке суспільство, у якому кожний міг би створювати інформацію й знання, мати до них доступ, користуватися й обмінюватися ними, для того, щоб дати окремим особам, громадам і народам можливість повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму стійкому розвитку і підвищуючи якість свого життя, на основі цілей і принципів Уставу ООН і дотримуючи в повному обсязі й підтримуючи Загальну декларацію прав людини» [2].

Основне завдання у Декларації визначене наступним чином: використовувати потенціал інформаційних і комунікаційних технологій для досягнення сформульованої в «Декларації тисячоліття» як мети глобального розвитку. Що ж до принципів, то для вирішення цього завдання всі зацікавлені сторони повинні працювати спільно над розширенням доступу до інформаційних і комунікаційних інфраструктур і технологій, а також до інформації і знань; нарощувати потенціал, підвищувати довіру і безпеку при використанні ІКТ; створювати на всіх рівнях сприятливе середовище; розробляти застосування ІКТ і розширювати сферу їх застосування; сприяти культурній різноманітності і поважати її; визнавати роль засобів масової інформації; приділяти увагу етичним аспектам інформаційного суспільства і заохочувати міжнародну та регіональну співпрацю [2].

Загальна концепція Декларації втілена в Плані дій, де відображені конкретні завдання та напрями діяльності, що ведуть до досягнення узгодженої на міжнародному рівні мети розвитку. Особливу увагу в Плані дій було зосереджено на подоланні розриву у цифрових технологіях, а саме – необхідності створення умов для мобілізації людських, фінансових і технологічних ресурсів, необхідних для включення всіх до інформаційного суспільства, що формується. Зверталася увага також і на особливості оцінювання розвитку процесу. Основними зацікавленими сторонами процесу названо органи державного управління; приватний сектор; громадянське суспільство та міжнародні і регіональні установи. Завдання Плану дій полягають в тому, щоб побудувати відкрите для всіх інформаційне суспільство; поставити потенціал знань та ІКТ на службу розвитку; сприяти використанню інформації та знань для досягнення узгодженої на міжнародному рівні мети розвитку; вирішувати нові проблеми інформаційного суспільства на національному, регіональному і міжнародному рівнях. Для реалізації цих завдань визначено відповідні напрямки дій: співпраця органів державного управління і всіх зацікавлених сторін у сприянні застосу-

ванню ІКТ в цілях розвитку; формування інформаційної і комунікаційної інфраструктури; надання доступу до інформації і знань; зміцнення довіри і безпеки при використанні ІКТ; створення надійного, прозорого, недискримінаційного правового, регламентуючого і політичного середовища для досягнення максимальних переваг інформаційного суспільства в соціальній, економічній і екологічній сферах та ін. [3].

Упродовж першої стадії ВСІС учасники пославили перед собою 10 пріоритетних урядових завдань, щоб розширити доступ до ІКТ, зокрема підключення до глобальної мережі всіх видів населених пунктів, шкіл, університетів, коледжів, лікарень до 2015 р. (Женевський план Дій, параграф 6.)

Туніська стадія ВСІС визначила механізми виконання завдань за напрямками діяльності, що викладені у Женевському плані дій. Крім того була узгоджена методологія оцінки величини цифрового розриву як в національному, так і в міжнародному вимірі (Туніська Програма, параграфи 112 - 120).

Між першою и другою стадіями Зустрічі на найвищому рівні, з 2003 по 2005 рр., було зроблено достатньо для реалізації поставленого завдання і здійснення моніторингу. Зокрема, формування Партнерством з вимірювання ІКТ для розвитку основного набору індикаторів для вимірювання розвитку інформаційного суспільства (Туніська Програма, параграф 114), зокрема, індекс ІКТ можливостей та індекс цифрової здатності (Туніська Програма, параграф 115).

Нові проекти, презентовані на другому етапі Всесвітнього саміту в Тунісі, та приклади їх реалізації на національному та регіональному рівнях були зібрані і видані в звіті «ВСІС Золота книга» у лютому 2006 р. Всього 380 проектів, загальна вартість яких становить щонайменше 3,2 млрд. євро. За підтримки Міжнародного союзу електрозв'язку створено веб-сайт, присвячений успішному впровадженню ІКТ згідно рішень ВСІС [5]. Зараз на сайті демонструються реалізація 600 проектів з 64 країн світу

Усі заходи передбачені в «Золотій книзі» можна розділити на групи, відповідно до яких здійснюються заходи та проекти по впровадженню ІКТ:

1) Роль уряду та учасників у запровадженні ІКТ заради розвитку;

- Популяризація країни в світі (Японії започаткувало проект «Програма ширококутної Азії» для того, щоб перетворити Азію на глобальний хаб (накопичувач та передавач інформації).

- Самовдосконалення (У Танзанії Міністерство розвитку інфраструктури шукає шляхів приєднання національної інфраструктури ширококутної передачі данні до проекту EASSy для роботи в Танзанії, з метою покращення врядування, охорони здоров'я, покращення зв'язку особливо у сільській місцевості.

- Співпраця з приватним сектором задля глобального вдосконалення певної сфери життя. (Турецьке міністерство освіти організувало «Програму підтримки використання комп'ютерів у освітньому процесі»).

2) Інформаційно-комунікаційна інфраструктура: невід'ємна складова ІС; Уряди також співпрацюють з міжнародним інституціями для поліпшення стану ІКТ-інфраструктури як у країні так і в цілому регіоні. Прикладом цього є Комісія е-Африка, що прагне розбудувати та оптимізувати інфраструктуру східного узбережжя материка, програма «Всеохоплюючого доступу до телекомунікацій у Латинській Америці».

3) Доступ до інформації та знань. «Проект мільйон книжок» - передбачає оцифровку близько мільйона книжок протягом 3 років і вільний доступ до них через Інтернет. Олександрійська бібліотека у Єгипті, Університет Карнегі, «Інтернет архів» та ще близько 12 університетів та дослідницьких інститутів з Америки, Китаю та Індії приймають участь у цьому проекті.

4) Створення нових можливостей. Такі країни як Нідерланди, Іспанія, Бразилія, Перу та деякі країни Арабського регіону особливо зосереджуються на цьому напрямку. Проекти «Лінія допомоги дітям», «Відкриті двері можливостям», «Лагос- цифрове селище», «Доступ молоді для ІКТ» мають на меті розширити можливості доступу молоді до інформації, зробити молоде покоління більш досвідченим та обізнаним в сучасному світі, зробити його частиною світового співтовариства, а також поширити інформацію про порушення прав дитини та методів викорінення цього.

5) Заохочення впевненості та безпеки при використанні ІКТ;

6) Створення нового економічного середовища;

7) Застосування ІКТ: переваги у всіх сферах життя; а. Е-уряд б. Е-бізнес с. Е-навчання д. Е-медицина е. Е-працевлаштування f. Е-середовище g. Е-сільське господарство h. Е-наука

8) Культурна різноманітність та унікальність, мовна відмінність та місцевий контент;

9) Медіа;

10) Етноси;

11) Міжнародна та регіональна співпраця.

Принципи і механізми, узгоджені на Саміті, відкривають нову сторінку в процесі інтернаціоналізації регулювання Інтернету. У найближчі роки поступове посилення регіональної та національної складової цього процесу стане гарантом забезпечення національних інтересів та прав різних країн в управлінні власними ресурсами Інтернету і, у той самий час, буде сприяти розвитку глобальної взаємодії. Важливий момент - створення Форуму з управління використанням Інтернет для забезпечення багатостороннього діалогу з питань громадської політики та проблемам розвитку. Він став платформою для обговорення таких питань політики, які не вдасться вирішити за допомогою існуючих механізмів.

WSIS - один з перших заходів міжнародної спільноти, організований ООН, коли в глобальному масштабі інформаційні технології прямо ототожнюються з успішним розвитком. Генеральна асамблея ООН визнала, що інформаційно-комунікаційні технології входять до числа вирішальних факторів формування глобальної економіки, заснованої на знаннях, прискореному зростанні, підвищенні конкурентоспроможності, сприяттві стійкому розвитку, викорінюванні бідності й сприяттві ефективної інтеграції всіх країн у глобальну економіку. При цьому під успішним розвитком мається на увазі не тільки якісний прогрес на національному рівні, але й розширення бізнес-можливостей, що супроводжується змінами в практиці ведення бізнесу.

Щодо міжнародної співпраці зазначено три основні моменти. По-перше, необхідність підвищення рівня пріоритетності проектів у галузі ІКТ в запитах країн, які розвиваються, відносно міжнародної співпраці і надання допомоги за проектами розвитку інфраструктури з боку розвинутих країн і міжнародних фінансових організацій. По-друге, необхідність створювати і розвивати партнерські відносини між державним і приватним секторами, приділяючи особливу увагу використанню ІКТ на користь розвитку. По-третє, міжнародним і регіональним організаціям слід включати ІКТ до основних напрямків своїх робочих програм і надавати підтримку країнам, які розвиваються, і перебувають на різних рівнях розвитку, у виробленні і реалізації національних планів дій, спрямованих на досягнення мети, зазначеної в Декларації принципів і Плані дій, враховуючи при цьому значущість регіональних ініціатив [10].

Слід зауважити також, що сьогодні проблеми світової політики в галузі ІКТ є одним з пріоритетів діяльності багатьох авторитетних міжнародних організацій, таких, як Міжнародний Телекомунікаційний Союз, Всесвітня Організація з Охорони Інтелектуальної Власності, Міжнародний Банк Реконструкції і Розвитку, Організація Економічного Спів-

робітництва і Розвитку. Світова Організація Торгівлі, яка є виразником інтересів, в першу чергу, країн з розвинутою потужною інформаційною індустрією, теж бере участь у формуванні глобального інформаційного суспільства.

Таким чином, у світі започатковано міжнародну політику, пов'язану з проблематикою розвитку глобального інформаційного суспільства як чинника цивілізаційного прогресу. Хоча процес формування глобальної стратегії ще не завершений, найбільш узгоджений підхід до вирішення проблем політики сформульований в Декларації принципів «Туніське зобов'язання» і Плані дій «Туніська програма для інформаційного суспільства» (2005) Всесвітнього саміту з проблем інформаційного суспільства. Основними суб'єктами цієї політики є країни «Великої сімки», Організація Об'єднаних Націй та організації її системи, інші провідні міжнародні організації і транснаціональні корпорації, зацікавлені у розвитку новітніх ІКТ.

Література

1. Draft ministerial declaration of the high-level segment submitted by the President of the Economic and Social Council on the basis of informal consultations «Development and international cooperation in the twenty-first century: the role of information technology in the context of a knowledge-based global economy» – <http://www.un.org/documents/ecosoc/docs/2000/e2000-19.pdf>.
2. Декларация принципів «Построение информационного общества – глобальная задача в новом тысячелетии» Документ WSIS-03/GENEVA/DOC/4-R. – <http://www.un.org/russian/conferen/wsis/dec.pdf>.
3. План действий до 2015 г. Документ WSIS-03/GENEVA/DOC/5 – <http://www.un.org/russian/conferen/wsis/plan.pdf>.
4. Всемирная встреча на высшем уровне по вопросам информационного общества (Женева, 2003 г. – Тунис, 2005 г.) Тунисская программа для информационного общества, документ WSIS-05/TUNIS/doc/6(Rev/1) – R.
5. ICT Success stories Portal - http://www.itu.int/ICT_stories/